

Zbornik radova *Etnički simboli i estetska praksa u Europi*, posvećen poznatom mađarskom etnologu Tamásu Hoferu u povodu njegova sedamdesetog rođendana, donosi radove s istoimenog skupa održanog u travnju 1996. godine u prostorijama Austrijskog etnografskog muzeja u Beču, što su ga zajednički organizirali Austrijsko etnološko društvo i Institut za etnologiju (danas Institut za europsku etnologiju) Sveučilišta u Beču. Tek sedam okupljenih autora — uključujući i sâmog slavljenika — predstavlja rezultate svojih istraživanja o temi etničkoga u takozvanoj narodnoj kulturi, promišljajući u prvome redu pitanje nacionalnoga naslijeđa i njegova estetiziranja u međunarodnome kontekstu.

U tekstu naslovljenom "Estetiziranje etničkoga — nacionaliziranje estetskoga: uloga seljačkih kuća i seljačkih prostorija (1850-1914)" danski etnolog Bjarne Stoklund propituje ulogu tradicijske arhitekture i njezina muzejskog prikazivanja, pri čemu prepoznaje dvije razine procesa nacionalizacije: u prvoj određeni elementi tradicijske kulture bivaju izdvojeni i estetizirani po ukusu urbanoga staleža i visoke kulture toga doba da bi se u drugoj tim izdvojenim elementima naknadno dodale etničke značajke. U tekstu "Etničko kodiranje kao simbolički kapital: naslovnice finsko-švedskih narodnih kalendara od 1886. do 1995." finski etnolog Bo Lönnqvist govori o stilistici, koloristici i motivima na naslovnicama kalendara koje objavljuje Svenska Folkskolans Vänner, udruženje švedske manjine koja nastanjuje obalna područja Finske, osnovano 1882. godine u Helsinkiju. Slijedi tekst "Estetizirana etnija: domovina potrošnje" Konrada Köstlina, u kojemu autor promišlja predstavljanje proizvoda, prodaju i kupovinu — dakle, osnovne elemente potrošačkog procesa — u kontekstu kategorija estetike i etničnosti. Osim navedenoga rad se bavi i potrošnjom u kontekstu moderne te složenim odnosima estetike, potrošnje i suvremenih mehanizama konstrukcije identiteta. Švicarska etnologinja Christine Burckhardt-Seebas u svome tekstu naslovljenom "Promišljanje dugoga trajanja švicarskoga *chaleta*" govori o konstrukciji švicarskoga identiteta pomoću Alpa i elemenata alpskoga područja: snijega, zimskih sportova, biljnoga i životinjskoga svijeta te, na posljeticu, alpske kuće (*chaleta*) i njezinih arhitektonskih, tradicijskih i estetskih značajki. Slijedi tekst mađarsko-njemačkoga etnologa Petera Niedermüllera "Vizualizacija, estetiziranje i ritualiziranje: politika kulturnog predstavljanja u postsocijalizmu", u kojemu autor analizira javni diskurs predstavljanja i estetiziranja tradicijske kulture u postsocijalističkim, odnosno tranzicijskim društvima bivšeg istočnog bloka. Autorova istraživanja pokazuju da takve teksture sjećanja u kontekstu nacionalnih prošlosti proizvode nova "mjesto" prilagođena novim prilikama, koja omogućuju ne samo konstrukciju već i ponovno proživljavanje povijesti, što je tek jedna od tehnika kontrole vremena. Tekst Tamaso Hofera "Historiziranje estetskoga: projekcija nacionalne povijesti u narodnoj umjetnosti", raspravlja o nacionalizaciji i nacionalnome u tradicijskoj umjetnosti, kao i o mogućim manipulacijama nacionalnim kulturnim dobrima kategorijom estetskoga, te razmatra načine na koje *narodna kultura* i *narodna umjetnost*, koje su u svakom slučaju već odavno postale etabliranim sastavnicama sustava nacionalnih simbola, tvore dotično simboliziranje, odnosno, kako stvaraju etničku ili nacionalnu kategoriju. Zbornik završava kraćim tekstom Konrada Köstlina "Etnicitet: označitelj i značenja: sažetak", koji zapravo zaokružuje prethodne radove.

Zbornik daje uvid u istraživanja odnosa kategorija etničkoga i estetskoga iz pera vrhunskih europskih etnologa koji ne omogućuju čitateljima tek zavirivanje u njihove lokalne terenske prilike, već i iz temelja promišljanju prošlost i sadašnjost etnija i

Ethnische Symbole und ästhetische Praxis in Europa, hrsg. von Reinhard Johler, Herbert Nikitsch, Bernhard Tschofen, Institut für Volkskunde, Wien 1999., 142 str. (Veröffentlichungen des Instituts für Volkskunde der Universität Wien, Bd. 17)

estetike, kao i etnološke discipline, koja po svojoj definiciji proučava sustave nacionalnih simbolika i svakodnevne (pa i estetske) prakse, discipline koja proučava, ali i sama stvara i konačno dekonstruira značenja. Stoga bi ovaj zbornik trebalo promatrati i kao autorefleksiju europske etnologije.

Sanja KALAPOŠ

Multicultural Europe, Illusion or Reality, eds. László Fel-földi, Ildikó Sándor, European Center for Traditional Culture, Budapest 1999., 178 str. (Bibliotheca Traditionis Europaeae, Vol. 1)

Uz pomoć UNESCO-a i mađarskog Ministarstva kulture i obrazovanja godine 1995., nakon dugogodišnjih priprema, utemeljen je Europski centar za tradicijsku kulturu (European Center for Traditional Culture). Ovaj zbornik radova s međunarodne konferencije, koje je tema ujedno i naziv zbornika — *Multikulturalna Europa: iluzija ili realnost* — prvi je u nizu planiranih izdanja.

Glavna tema oko koje su se prepletala sva izlaganja na konferenciji bila je: sprečavanje nestajanja tradicijske kulture europskih manjina. Sudionici su pokušavali, svaki na svome primjeru, odgovoriti na temeljno pitanje: Uništavaju li multikulturalni svijet i procesi globalizacije lokalne kulture? Prema mišljenju Bertalana Andrásfalvyja, to pitanje nije samo političko nego je i kulturalno, odnosno pitanje kojim bi se trebali baviti i folkloristi. Smatra da je spašavanje tradicijske kulture jednako važno kao i ekološko spašavanje našeg planeta.

Na konferenciji je održano četrdeset izlaganja, a u ovaj su zbornik uvrštena najzanimljivija prema mišljenju urednika. Tiskano je 18 eseja podijeljenih u dvije teme: *identiteti i suživot* (coexistence).

Nakon uvodne riječi Mihály Hoppál u svom eseju promišlja lokalne identitete unutar identiteta zajednice te ulogu antropologa koju uspoređuje s ulogom mitskog kulturnog heroja. Slijedi tekst *Kelti u zapadnoj Europi — problemi i potencijal* u kojem Dáithí Ó Hógáin, nakon kratkog povijesnog pregleda kretanja Kelta po Europi, govori o rasprostranjenosti i razvoju keltskoga jezika, o predajama i kratkim pričama, te spominje glazbu i ples. Tamás Mohay u eseju pod nazivom "*Unutar*" i "*izvan*" *granica: utjecaj jezika i religije na identitet* pokušava brojnim primjerima odgovoriti na dva pitanja — kako shvatiti koncepciju identiteta i njegovu dualnu prirodu, te kako uklopiti jezik i religiju unutar koncepta identiteta. László Göncz se bavi mađarskom tradicijom i identitetom u karpatskom prostoru, te nešto više u slovenskom dijelu Pomurja. Autor govori o mađarskoj manjini, njezinim sličnostima sa Slovencima te problemima i potrebama ove manjinske zajednice. Ildikó Sándor u eseju *Oživljavanje folkloru i identiteta: primjer mađarskih Csángó* diskutira o pitanju kako proces revitalizacije i obnove tradicijske kulture na kraju 20. st. utječe na identitet manjine. Govori o etničkoj skupini Csángó, mađarskoga porijekla, koja živi u Rumunjskoj potpuno izolirana od ostalih Mađara. U svom prilogu *Promjene u etničkom identitetu i folkloru Votiana* Ergo-Hart Västrik nas upoznaje s najstarijim stanovnicima današnjeg područja St. Petersburga u Rusiji i njihovim dvojama oko svojeg etničko-manjinskog identiteta. Ingrid Rüütel se pak bavi problemom Estonaca danas. Naime, jedan od problema sjeveroistočne Estonije jest što je ruska manjina tamo postala većinom, dok su Estonci u dijelu vlastite zemlje postali manjinom. *Čovjek i zemlja u Székelyföldu* esej je u kojem József Gagyí razmatra odnos čovjeka spram zemlje u maloj ruralnoj regiji u središnjoj Rumunjskoj, čiji su stanovnici uglavnom Mađari. Autor istražuje utjecaj urbanizacije i modernizacije na poljodjelce i njihovu povezanost sa zemljom kao bitnom odrednicom njihova identiteta.